

Utbildningsdepartementet

Datum
2025-10-22

Dnr
2025KS457 019

Yttrande till Utbildningsdepartementet över SOU 2025:72 Verktyg för en mer likvärdig resursfördelning till skolan

Härryda kommun har fått förfrågan om att vara remissinstans till SOU 2025:72 Verktyg för en mer likvärdig resursfördelning till skolan. Utredningen bedömer att det i nuläget inte är lämpligt att införa en bindande skolpengsnorm och lämnar i stället nedanstående huvudförslag:

1. Inför en vägledande norm för resursfördelningen till förskoleklass och grundskola i kommunens egen regi.
2. Mot bakgrund av kommunernas ansvar att anordna utbildning, det så kallade utbudsansvaret, inför:
 - 2.1 dels ett avdrag från ersättningen till enskilda huvudmän inför varje nytt kalenderår
 - 2.2 dels en möjlighet att vid synnerliga skäl frångå principen om bidrag på lika villkor när tillskott ges under budgetåret.
3. Inför villkorade belopp, till exempel för merkostnader för resurs-skolor, en inriktning eller en satsning, som innebär att beloppet får förenas med villkor och kan återkrävas om huvudmannen inte uppfyller villkoren.

Kommunen yttrar sig i respektive fråga enligt nedan.

1. Vägledande norm för resursfördelningen

Härryda kommun välkomnar utredningen *Verktyg för en mer likvärdig resursfördelning till skolan* och anser att ambitionen att stärka likvärdigheten i svensk skola är positiv. Härryda kommun ställer sig dock frågande till huruvida en skolpengsnorm per skola medför mer användbar information för analys än det kommunen redan idag får via referenskostnaden. Referenskostnaden tar redan idag i beaktning mycket av det normförslaget föreslår på en aggregerad nivå för kommunen, genom att

variabler för socioekonomi, löner och andra strukturella förutsägningar beaktas i beloppet för referenskostnaden. Att normen föreslås vara vägledande och inte bindande anser Härryda kommun är av central betydelse. Om en bindande norm införs begränsas det kommunala självstyret. En vägledande norm ger kommunerna ett fortsatt handlingsutrymme till egna prioriteringar efter de unika förutsättningar som råder i den enskilda kommunen.

Nuvarande förslag undantar kostnader för fritidshem och anpassad grundskola från normbeloppet. För att få en heltäckande bild av grundskolans kostnader bör fritidshem på sikt ingå i normen. Detta då kostnader för fritidshem utgör en väsentlig del av en låg- och mellanstadieskolas kostnader. Härryda kommun delar bilden att dagens nationella kostnadsstatistik för fritidshem är osäker, men bedömer att detta kan åtgärdas genom tydligare instruktioner i räkenskapssammandraget så att kvaliteten successivt höjs.

Då normen ska beaktas inför kommunernas budgetbeslut, finns risken att detta leder till ökade kostnader för kommunerna. Vid simulering av 2022 års värden hade 190 av kommunerna kostnader som understiger normen med 31-35 tkr per elev. Att nå upp till normen i riket hade uppskattningsvis kostat ca 5 miljarder kronor. När det dessutom handlar om en norm och inte en lagändring träder inte finansieringsprincipen in. Hur normen kommer slå i förhållande till Härryda kommuns egna resurstillsättning går inte att utläsa i utredningen.

Kommunen anser att normutformningen i delar mer liknar ett styrverktyg snarare än ett stödverktyg. Det skulle kunna vara problematiskt, dels ur perspektivet kommunalt självstyre, dels ur huruvida finansieringsprincipen ska aktualiseras eller inte. Härryda kommun anser att normen ska utformas mer som ett stödverktyg snarare än ett styrinstrument. Det skulle kunna ske genom att vara mer transparanta i hur normbeloppet redovisas samt konkretisera hur normen ska beaktas i budgetprocessen.

Utredningens förslag om en norm för resursfördelning, baserat på socioekonomiska samt geografiska indikatorer, anses i grunden vara positivt. Normen kan bidra till ökad transparens i fördelningen av statliga och kommunala medel. Normen kan även ge kommuner bättre underlag för egna prioriteringar. Förslaget om norm bör dock även inkludera fristående huvudmän så att de omfattas av samma principer gällande norm för resursfördelning. En likvärdig resursfördelning förutsätter att alla skolhuvudmän omfattas av samma principer.

För att normen ska vara ett stödverktyg måste den vara transparent på ett sådan sätt att det går att utläsa vad de olika delarna av normen är i siffror. Det är viktigt ur analysynpunkt att det framgår vad av normbeloppet som avser resurser för lokal, resurser för löner och så vidare per enskild skola. Detta eftersom flertalet kommuner hanterar elevhälsa, lokaler, måltider och administration centralt och skolorna enbart tilldelas främst resurser för personal och läromedel. Modellen måste även vara tillräckligt flexibel för att ta hänsyn till lokala förhållanden, såsom geografiska avstånd, elevunderlag och skolstruktur. Kostnad för lokaler fördelas enligt normförslaget i utredningen per skola och stadie efter genomsnittlig lokalkostnad för kommunen. Det kan bli problematiskt om kommunen har en blandning av nya och gamla lokaler samt en blandning av ägda och hyrda lokaler. Kommuner med små administrativa resurser måste även få stöd i att tolka och använda verktyget.

Utredningen tar upp en relevant konsekvens vid införande av vägledande norm inom utbildningsområdet. Om normen införs och ska beaktas vid budgetbeslut för utbildningsverksamheten kan det komma att indirekt påverka andra verksamheter utan normer inom kommunen. I ekonomiskt mer utmanande tider kan det finnas incitament att inte minska resurser till verksamheten som omfattas av normen och i stället minska resurserna till verksamheter där norm inte finns.

2.1 Avdrag för utbudsansvaret och möjligheten att vid synnerliga skäl inte ge motsvarande tillskott till enskild huvudman

Härryda kommun delar utredningens analys att kommuner har en förhöjd kostnad till följd av dels utbudsansvaret, dels beredskap för den demografiska utvecklingen över tid, och dels kommuners geografiska karaktär samt kravet på att kommunen ska tillhandahålla skolplats i närhet av berörda medborgare.

Förslaget om införande av ett avdrag om 6 procent av grundbeloppet till enskilda huvudmän är en förbättring mot gällande lagstiftning dock kan avdraget om enbart 6 procent ifrågasättas. Historiskt har avdraget för utbudsansvaret varit mellan 15-25 procent för den kommunala grundskoleverksamheten. Utredningen tar upp den stora osäkerheten i hur utbudsansvaret ska beräknas för att ge en rättvisande bild av hur stor kostnadsökningen är för de kommunala huvudmännen. Det är av yttersta vikt att storleken på avdraget utreds kontinuerligt för att därigenom kunna hantera eventuell ökning eller minskning av avdraget utifrån den framtida demografin. En kontinuerlig prövning skapar förutsättningar för att avdraget ska vara träffsäkert över tid.

2.2 Synnerliga skäl

Att kommunen ges möjlighet att vid synnerliga skäl frånga principen bidrag på lika villkor ser Hälaryda kommun som en förbättring av gällande lagstiftning. Hälaryda kommun instämmer i utredningens analys avseende att det kan uppstå situationer där kommunen inte bör ge samma ersättning till enskilda huvudmän som kommunen ger till de egna kommunala skolorna under året. Det kan till exempel handla om kraftigt reviderade elevantal, skolnedläggningar eller stora inflöden av asylsökande elever. Kommunen anser att kriterierna för vad som utgör synnerliga skäl kan variera mellan olika kommuner och att det innebär en förbättring av gällande lagstiftning.

3. Villkorade belopp

Utredningens förslag om införande av möjligheten till villkorade belopp vid utbetalning av bidrag till andra huvudmän ser Hälaryda kommun som en positiv förändring av lagen. Införandet av villkorat belopp bör ge kommunerna ett bättre handlingsutrymme vid prioritering av resurser samt säkerställa att resurserna används ändamålsenligt även hos andra huvudmän. Dock kan kostnadsneutraliteten ifrågasättas, inhämtande av information från exempelvis fristående huvudmän och därefter analyserande av informationen kommer vara resurskrävande.

Sammanträdesdatum
2025-11-20

§ 333

Dnr 2025KS457

Yttrande till Utbildningsdepartementet över SOU 2025:72 Verktyg för en mer likvärdig resursfördelning till skolan

Beslut

Kommunstyrelsen antar *Yttrande till Utbildningsdepartementet över SOU 2025:72 Verktyg för en mer likvärdig resursfördelning till skolan* från förvaltningen som sitt eget yttrande till Utbildningsdepartementet.

Kommunstyrelsen delger nämnden för utbildning, kultur och fritid kommunstyrelsens beslut samt yttrande.

Avstår från att delta

Peter Arvidsson (SD) och Per Olov Risman (SD) avstår från att delta i beslutet.

Sammanfattning av ärendet

Härryda kommun har beretts tillfälle att yttra sig över förslaget. Svaret ska ha inkommit till Utbildningsdepartementet senast den 2 december.

Regeringen tillsatte i november 2023 en särskild utredning med syfte att föreslå ett system för resursfördelning som utgår från en nationellt bindande skolpengsnorm för förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola, fritidshem, gymnasieskola och anpassad gymnasieskola. Utredningen har nu presenterats för regeringen. Utredaren bedömer att en bindande norm inte är lämplig att införa nu. Istället föreslås en vägledande norm för resursfördelning till förskoleklass och grundskola i kommunal regi. Med hänvisning till kommunernas utbudsansvar föreslås ett årligt avdrag på ersättningen till enskilda huvudmän samt möjlighet att vid synnerliga skäl frångå ”bidrag på lika villkor” under året. Dessutom föreslås villkorade belopp för exempelvis resursskolor och satsningar, som kan återkrävas om villkoren inte följs.

Förvaltningen har tagit fram ett förslag till yttrande. I yttrandet framkommer att Härryda kommun välkomnar utredningens ambition om ökad likvärdighet men ifrågasätter om en skolpengsnorm per skola ger mer analysnytta än dagens referenskostnad; normen bör vara vägledande, inte bindande, och utformas som ett stödverktyg med transparens och uppdelning av kostnadskomponenter, omfatta även fristående huvudmän och vara flexibel för lokala förhållanden; på sikt bör fritidshem ingå.

Det finns risk för att utredningen verkar kostnadsdrivande men i detta skede och med den data som finns just nu är effekten för Härryda kommun är oklar.

Signatur justerande	Utdragsbestyrkande

Sammanträdesdatum
2025-11-20

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse 22 oktober 2025
- Yttrande till Utbildningsdepartementet över SOU 2025:72 Verktyg för en mer likvärdig resursfördelning till skolan
- SOU 2025:72 Verktyg för en mer likvärdig resursfördelning till skolan

Signatur justerande		Utdragsbestyrkande